

Практичний календар вакцинації для батьків і лікарів

Підзаголовок: Зрозуміло, без паніки: як підготувати дитину до щеплення, що брати з собою, як доглядати після ін'єкції та як орієнтуватися між календарями України й Європи.

Зміст

1. Вступ
 2. Основні принципи вакцинації
 3. Календар вакцинації в Україні (перший рік життя)
 4. Календар вакцинації в Німеччині та Австрії — ключові відмінності
 5. Підготовка до вакцинації — чекліст і поради
 6. Що робити після вакцинації — догляд і тривожні симптоми
 7. Часті питання батьків (FAQ)
 8. Як читати етикетки вакцин і що означають скорочення
 9. Юридичні та етичні аспекти
 10. Додатки: друковані чеклісти, шаблони, інфографіки
-

Вступ

Вакцинація — одна з найефективніших заходів громадського здоров'я. Ця книга допоможе батькам і медпрацівникам орієнтуватися в календарях щеплень, підготуватися до візиту та доглядати дитину після ін'єкції. Інформація базується на загальноприйнятих клінічних практиках; **не замінює індивідуальної консультації лікаря.**

Розділ 1. Основні принципи вакцинації

Що таке вакцина і як вона працює: вакцина стимулює імунітет виробляти антитіла.

Типи вакцин: живі ослаблені; інактивовані; субодиничні/кон'юговані; рекомбінантні.

Безпека: найчастіші реакції — місцеве почервоніння, біль, невелика температура; серйозні реакції рідкісні.

Розділ 2. Календар в Україні (перший рік)

Календар першого року життя

В цей період здоров'я та безпека вашої дитини залежать від своєчасних планових оглядів та щеплень

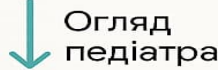
Немовля

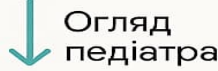
1 місяць

2 місяці

4 місяців

6 місяців

1 рік

Оглядний
аналіз крові

Огляд у пологовому
будинку
Три скринінгові тести

Огляд педіатра
2-й гепатит В

Огляд педіатра
ДТП-Хіб-Геп В
ККК
БЦЖ

Огляд педіатра
ДТП-Хіб-Геп В
ПКВ

Огляд педіатра
3-й гепатит В
ДТП-Хіб-Геп В
ПКВ

Огляд педіатра
Загальний аналіз крові
КПК (кір, паротит,
краснуха)

- Не сумнівайтесь звернутись до педіатра в будь-який час, якщо вас щось турбує в стані дитини або поведінці

- 0 міс. — БЦЖ; Гепатит В
- 2 міс. — ДТП, Хіб, Гепатит В, Поліомієліт, ПКВ
- 4 міс. — ДТП, Хіб, Поліомієліт
- 6 міс. — ДТП, Хіб, Гепатит В, Поліомієліт
- 12 міс. — КПК, ПКВ

Розділ 3. Календар в Німеччині та Австрії — відмінності

Порівняння Україна vs. Європа

Україна	Європа
 БЦЖ	—
 Гепатит В	Ротавірус
 Гепатит В	КПК
 КПК	—

Ключові відмінності: БЦЖ застосовується вибірково; ротавірус часто рекомендований; терміни доз можуть відрізнятися.

Порада: при переїзді — показати медкартку місцевому педіатру.

Розділ 4. Підготовка — чекліст

Чекліст для батьків перед вакцинацією

В цей період здоров'я та безпека вашої дитини залежать від своєчасних планових оглядів та щепень

Перевірте графік щеплень

чи рекомендації лікаря щодо **дати** вакцинації і заздалегідь запишіться на прийом

Прочитайте про вакцину,

яку отримає дитина, можливі реакції і догляд. Отримайте інформацію з надійного джерела (лікар, офіційні сайти)

Поставте лікареві питання

про протипоказання і особливості вакцинації саме для вашої дитини

Плануйте вакцинацію у день,

коли є час поспостерігати за дитинею та уникнути високих навантажень

Заохочуйте і підтримуйте дитину

перед щепленням: розкажіть, що буде відбуватися, не обманюйте і беріть іграшку

Нагадуйте лікареві про алергії,

поточний прийом ліків та інші можливі ризики — щоб вакцинувати дитину безпечно

* Перед щепленням лікар має оглянути дитину, виміряти температуру та мати все необхідне для надання допомоги в разі надзвичайного стану

- Паспорт / ID-картка
- Медична картка дитини
- Вода або молоко
- Змінний одяг
- Улюблена іграшка
- Список запитань до лікаря
- Контакт лікаря/клініки

Розділ 5. Поради після вакцинації

Поради після вакцинації

Спаайте. да злича лсині, щоб припи'сняки
занам симптоматії і важни:

Простежте за дитиною перші 20–30 хв. у закладі охорони здоров'я; не покидайте медзаклад відразу

Запропонуйте дитині більше рідини. Попередьте зневоднення при температурі або знижеемм апетиті

Компрес при болю або набряку. Прикладте компрес а льоду на 10–15 хв кіп'яка разів на день; не масажуйте місце уколу

Заспокоюйте занепокоєних дітей. Ваше піклування, наявність знайомих людей чи улюбленої іграшки заспокоює

Фіксуйте прийом ліків від симптомів. Залисуйте назви ліків і дозу, якщо вони давалися, і тільки за рекомендацією лікаря

Зв'яжіться з лікарем при триивозі У разі тяжких, несподіваних симптомів, якщо симптоми погіршуються або з'являються через кілька днів після щеп-

* Перед щепленням лікар має оглянути дитину, виміряти температуру та мати все необхідне для надання

- **Температура до 38 °C** — пиття, спокій; жарознижувальне за рекомендацією лікаря.
- **Місце ін'єкції:** холодний компрес 10–15 хв при почервонінні.
- **Негайно до лікаря:** температура >39 °C, утруднене дихання, судоми, сильний набряк.

Розділ 6 — Що робити після вакцинації

Коротко: більшість реакцій після щеплення є короткочасними і не потребують екстреної допомоги. Нижче — чіткі інструкції для домашнього догляду, ознаки, які потребують негайного звернення до лікаря, і практичні поради для батьків.

Типові реакції і як діяти

- **Легка температура (до 38 °C)**
Забезпечте дитині достатнє пиття і спокій. Температура — нормальна реакція і зазвичай минає за 24–48 годин. Давати жарознижувальні **тільки** за рекомендацією лікаря.
 - **Місцеве почервоніння, біль або невелике ущільнення в місці ін'єкції**
Прикладання холодного компресу 10–15 хв кілька разів на день допомагає зменшити біль і набряк. Не масажуйте місце ін'єкції інтенсивно.
 - **Неспокій, плач, зниження апетиту**
Заспокоюйте дитину годуванням, обіймами, улюбленою іграшкою. Короткочасні зміни поведінки — очікувані.
 - **Короткочасна втома або сонливість**
Дайте дитині відпочити; не плануйте інтенсивних фізичних навантажень у перші 24–48 годин.
-

Домашній догляд — практичні кроки

1. **Спостерігайте 48–72 години.** Записуйте час появи симптомів і їхню динаміку.
 2. **Пиття і харчування.** Частіше пропонуйте рідину; легке годування замість важкої їжі.
 3. **Компреси.** Холодний компрес 10–15 хв на місце ін'єкції при болю або набряку.
 4. **Одяг.** Одягайте дитину зручно, щоб не тиснути на місце ін'єкції.
 5. **Записуйте ліки.** Якщо даєте будь-які препарати, фіксуйте назву, дозу і час.
-

Коли звертатися до лікаря негайно

Зверніться за медичною допомогою, якщо з'являється будь-який із наступних симптомів:

- Температура понад 39 °C або температура, яка не знижується після прийому рекомендованих заходів.
 - Утруднене дихання, свистяче дихання, набряк обличчя чи горла.
 - Судоми або втрата свідомості.
 - Швидко поширюючий висип, сильний набряк або сильний біль у місці ін'єкції.
 - Сильна слабкість, непритомність або інші несподівані важкі симптоми.
-

Що робити при підозрі на серйозну реакцію

- Залишайтеся спокійними, негайно викликайте швидку допомогу або зверніться до найближчого медичного закладу.
 - Повідомте медиків назву вакцини, час введення і всі спостережувані симптоми.
 - Якщо можливо, візьміть з собою медичну картку дитини або фото записів про щеплення.
-

Ведення записів і подальші кроки

- Фіксуйте всі реакції у медичній картці: дата, час, симптоми, дії, ліки. Це допоможе педіатру оцінити ситуацію і скоригувати подальший графік щеплень.
 - Повідомте педіатра про будь-які нетипові реакції, навіть якщо вони здаються несерйозними.
 - Плануйте наступний візит відповідно до календаря вакцинації та рекомендацій лікаря.
-

Короткі поради для батьків

- Підготуйте контакт лікаря і тримайте його під рукою в день щеплення.
 - Не панікуйте при типовій реакції — більшість проходить самостійно.
 - Якщо маєте історію алергій або серйозних реакцій у сім'ї, обговоріть це з лікарем до щеплення.
 - У разі сумнівів — краще звернутися до фахівця.
-

Нагадування: ця інформація є загальною і не замінює індивідуальної консультації лікаря. Якщо є питання щодо конкретної вакцини або стану дитини, зверніться до педіатра або сімейного лікаря.

Розділ 7 — Часті питання батьків (FAQ)

Загальні зауваги

Короткі, чіткі відповіді на найпоширеніші питання батьків про вакцинацію. Інформація загального характеру; при індивідуальних сумнівах звертайтеся до педіатра.

1. Чи можна робити щеплення при нежиті?

Відповідь: Легкий нежить без підвищеної температури зазвичай не є протипоказанням. Остаточне рішення приймає лікар під час огляду. Якщо є висока температура, загальна інтоксикація або активна інфекція — щеплення зазвичай відкладають до одужання.

2. Чи викликають вакцини аутизм?

Відповідь: Немає наукових доказів зв'язку між вакцинацією і аутизмом. Це міф, який спростовано численними дослідженнями. Вакцини проходять клінічні випробування і моніторинг безпеки.

3. Що робити, якщо у дитини була алергічна реакція на попередню дозу?

Відповідь: Повідомте лікаря про характер реакції (висип, набряк, утруднене дихання тощо). Може знадобитися консультація алерголога, тестування або проведення наступної дози під медичним наглядом у спеціалізованих умовах.

4. Чи можна поєднувати кілька вакцин одночасно?

Відповідь: Багато вакцин дозволено вводити одночасно або в один візит, якщо це передбачено календарем. Лікар підкаже оптимальну схему залежно від віку, стану здоров'я та попередніх щеплень.

5. Чи потрібно давати жарознижувальне профілактично?

Відповідь: Не рекомендується давати жарознижувальні профілактично без показань. Якщо з'явилася температура або дитина відчуває значний дискомфорт, лікар порадить відповідний препарат і дозування.

6. Що робити при підвищенні температури після щеплення?

Відповідь: Забезпечте пиття і спокій. Легку температуру до 38 °C зазвичай не лікують медикаментозно, якщо дитина почувається добре. Якщо температура піднімається вище 38–38,5 °C або дитина дуже неспокійна — зверніться до педіатра за порадою щодо жарознижувального.

7. Чи можуть вакцини викликати хронічні захворювання?

Відповідь: Немає доказів, що сучасні вакцини викликають хронічні захворювання. Переважна більшість побічних реакцій є короточасними і минають самостійно або після простих заходів.

8. Як діяти, якщо після щеплення з'явився висип?

Відповідь: Невеликий локальний висип або почервоніння в місці ін'єкції — часте явище. Якщо висип швидко поширюється, супроводжується набряком, утрудненим диханням або загальним погіршенням стану — негайно зверніться до лікаря.

9. Чи потрібні додаткові щеплення при переїзді в іншу країну?

Відповідь: Можуть знадобитися корекції графіка або додаткові вакцини залежно від місцевих рекомендацій. Покажіть медичну картку місцевому педіатру; можливо, буде рекомендовано додаткові дози або інші вакцини.

10. Як зберігати записи про щеплення?

Відповідь: Зберігайте оригінал медичної картки в безпечному місці, робіть копії або фото записів у телефоні. При переїзді — мати переклад ключових записів, якщо потрібно.

11. Чи можна вакцинувати дитину, яка приймає ліки?

Відповідь: Багато ліків не є протипоказанням до вакцинації, але деякі імунодепресивні або специфічні терапії можуть вимагати індивідуального підходу. Повідомте лікаря про всі препарати, які приймає дитина.

12. Що робити, якщо пропущено дозу за графіком?

Відповідь: Зверніться до педіатра — зазвичай графік коригують і вводять пропущену дозу без необхідності починати все спочатку. Лікар підкаже оптимальний інтервал.

13. Чи потрібні аналізи перед вакцинацією?

Відповідь: Зазвичай перед плановими щепленнями аналізи не потрібні, якщо дитина здорова. У випадках з імунодефіцитом, хронічними захворюваннями або складною медичною історією лікар може призначити додаткові обстеження.

14. Де шукати надійну інформацію?

Відповідь: Офіційні джерела: Міністерство охорони здоров'я України, національні інститути охорони здоров'я, міжнародні організації охорони здоров'я. Уникайте неперевіраних джерел і публікацій без посилань на наукові дослідження.

Розділ 8 — Як читати етикетки вакцин і що означають скорочення

Цей розділ дає практичні інструкції, як швидко і правильно витягти важливу інформацію з етикетки вакцини: що означають основні скорочення, які поля перевіряти перед введенням, як інтерпретувати дані про серію й термін придатності, а також як діяти при підозрі на побічну реакцію.

Що таке етикетка вакцини

Етикетка вакцини — це офіційна наклейка або друкований блок на флаконі/ампулі та упаковці, що містить ключову інформацію для медичного персоналу і пацієнта: назву вакцини, виробника, серійний номер, термін придатності, умови зберігання, дозування та інструкції щодо введення. **Перевірка етикетки** — обов'язкова частина підготовки до щеплення.

Основні скорочення і їх значення

- **ДТП** — дифтерія, правець, кашлюк (комбінована вакцина).
- **КПК** — кір, паротит, краснуха (комбінована вакцина).
- **ПКВ** — пневмококова кон'югована вакцина.
- **Хіб** — *Haemophilus influenzae* тип b.
- **БЦЖ** — вакцина проти туберкульозу (*Bacillus Calmette–Guérin*).
- **Гепатит В** — вакцина проти вірусного гепатиту В.

- **ІНАКТИВОВАНА / ЖИВА** — тип вакцини (інактивована — містить убиті збудники; жива ослаблена — містить ослаблені форми).
 - **IM / SC** — шлях введення: внутрішньом'язово (intramuscular) або підшкірно (subcutaneous).
 - **Доза** — об'єм, який вводять за один раз (наприклад, 0,5 мл).
 - **Серія / Lot** — серійний номер партії вакцини; важливий для відстеження у разі проблем.
 - **EXP / Термін придатності** — дата, після якої вакцина не придатна до використання.
-

Що шукати на етикетці (покроково)

1. **Назва вакцини і виробник** — переконайтеся, що це саме та вакцина, яку призначено.
 2. **Серійний номер (Lot)** — запишіть або сфотографуйте перед введенням; знадобиться при повідомленні про побічні реакції.
 3. **Термін придатності (EXP)** — не використовувати після вказаної дати.
 4. **Умови зберігання** — температурний режим (наприклад, 2–8 °C); перевірте, чи зберігалася вакцина правильно.
 5. **Доза і шлях введення** — переконайтеся, що медперсонал вводить правильну дозу і в правильне місце.
 6. **Тип вакцини** — жива чи інактивована; важливо при наявності імунodefіциту або специфічних протипоказань.
 7. **Інструкції та попередження** — короткі вказівки щодо протипоказань, алергій, взаємодій.
 8. **Контактні дані виробника** — корисні при необхідності додаткової інформації або повідомлення про інцидент.
-

Інтерпретація інформації на етикетці

- **Якщо серія або термін придатності відсутні або пошкоджені** — вакцина не повинна використовуватися.
 - **Якщо температура зберігання не відповідає вимогам** (наприклад, заморожена вакцина, яка не повинна заморожуватись) — повідомте медперсонал і не вводьте препарат.
 - **Якщо вказано «жива вакцина»** і дитина має імунodefіцит або отримує імуносупресивну терапію — потрібна консультація спеціаліста.
 - **Якщо на етикетці є додаткові попередження** (наприклад, про алергічні реакції на компоненти) — обговоріть це з лікарем перед введенням.
-

Зберігання, транспортування і терміни придатності

- **Температурний режим** — найчастіше 2–8 °С; деякі вакцини вимагають особливих умов.
 - **Не використовувати після ЕХР** — термін придатності є критичним для ефективності та безпеки.
 - **Транспортування** — вакцини повинні перевозитися в термоконтейнерах з контролем температури; при сумнівах перевірте журнал холодового ланцюга.
 - **Пошкоджена упаковка або флакон** — не використовувати; повернути або утилізувати згідно з інструкцією медзакладу.
-

Як повідомляти про побічні реакції і що записувати

- **Що записати перед введенням:** назва вакцини, виробник, серія (Lot), дата і час введення, доза, місце ін'єкції, ім'я медпрацівника.
 - **Що фіксувати після введення:** час появи симптомів, їхній характер і тривалість, дії, які ви вжили (компреси, ліки), реакція на лікування.
 - **Куди повідомляти:** зверніться до педіатра або сімейного лікаря; у разі серйозних реакцій — до екстрених служб і до місцевих систем фармаконагляду (національні реєстри побічних реакцій).
 - **Збережіть упаковку і етикетку** — вони можуть знадобитися для розслідування.
-

Короткий чекліст для медперсоналу і батьків (для швидкої перевірки)

- **Перевірено назву вакцини і виробника.**
 - **Серія (Lot) записана або сфотографована.**
 - **Термін придатності (ЕХР) перевірено.**
 - **Умови зберігання відповідають вимогам.**
 - **Доза і шлях введення підтверджені.**
 - **Пацієнт/батьки поінформовані про можливі реакції і куди звертатися.**
-

Приклад розбору етикетки (коротко)

- **Назва:** «Вакцина Х»
- **Виробник:** ТОВ «Фарма»
- **Lot:** 12345AB
- **EXP:** 2026-11-30
- **Темп.:** 2–8 °C
- **Доза:** 0,5 мл IM
- **Попередження:** не застосовувати при тяжких алергічних реакціях на компонент Y

Підсумок: уважна перевірка етикетки перед кожним щепленням знижує ризики і полегшує відстеження побічних реакцій. Якщо щось викликає сумнів — зупиніться і уточніть у медичного працівника.

Інформована згода на вакцинацію

Шаблон інформованої згоди (готовий для друку або вставки у форму)

Інформована згода на вакцинацію

1. Дані пацієнта

Прізвище, ім'я, по батькові дитини: _____

Дата народження: _____

Номер медичної картки: _____

2. Дані батьків або законного представника

Прізвище, ім'я, по батькові: _____

Ступінь споріднення: _____

Телефон: _____

Електронна пошта (за наявності): _____

3. Інформація про вакцину

Назва вакцини: _____

Виробник: _____

Серія Lot: _____

Дата виготовлення / Термін придатності: _____

Доза: _____

Шлях введення: _____

Місце введення: _____

4. Інформація, надана батькам або представнику

Я отримав(ла) усну та/або письмову інформацію про:

- мету вакцинації;
- очікувані користі та ефективність;
- можливі побічні реакції та їх частоту;
- порядок догляду після щеплення;
- ознаки, при яких необхідно звернутися до лікаря;
- альтернативні варіанти (якщо є) та наслідки відмови від вакцинації.

5. Медична інформація про дитину

Алергії (якщо є): _____

Попередні реакції на вакцини (опис): _____

Поточні хронічні захворювання або лікування: _____

Поточні ліки (назва, доза): _____

Інша важлива інформація: _____

6. Згода

Я, (ПІБ батьків/законного представника) _____, підтверджую, що:

- Мені надали інформацію про вакцинацію у доступній формі.
- Я мав(ла) можливість поставити питання і отримав(ла) на них відповіді.
- Я розумію можливі ризики та користь вакцинації.

Практичний календар вакцинації для батьків і лікарів

- Я даю згоду на введення зазначеної вакцини моїй дитині.

Підпис батьків/представника: _____

Дата: _____

Підпис медичного працівника, що провів інформування: _____

Посада, ПІБ медичного працівника: _____

Підпис особи, що ввела вакцину: _____

Дата та час введення: _____

Інструкції для заповнення і зберігання

- Заповнювати розбірливо друкованими літерами.
- Перед підписом обов'язково переконайтеся, що всі поля заповнені; якщо якесь поле не стосується випадку — зазначте «не стосується».
- Зберігати оригінал у медичній картці дитини; копію надати батькам або зберегти у електронному вигляді.
- У разі побічної реакції зберігайте упаковку та етикетку вакцини; ці дані знадобляться для повідомлення у систему фармаконагляду.
- Якщо інформація змінюється (нові алергії, ліки) — оновіть запис у картці та повідомте педіатра.

Рекомендації для медзакладу

- Надавати батькам короткий інформаційний листок про конкретну вакцину разом із формою згоди.
- Забезпечити можливість поставити питання перед підписом.
- Фіксувати серію вакцини і час введення у картці та в електронній системі.
- Мати план дій на випадок негайної алергічної реакції та доступ до невідкладної допомоги.

Футер

drtmo.info — Інформація у формі не замінює індивідуальної консультації лікаря. У разі сумнівів зверніться до педіатра або сімейного лікаря.